

розташування регіонів, особливо їх наближеність до певних країн-сусідів, помітно впливає на фінансову грамотність та фінансову інклюзію. Підвищення рівня фінансової грамотності дає змогу змінити тип фінансової поведінки користувача – від прийняття інтуїтивних рішень до вироблення раціональних та відповідальних рішень з врахуванням можливих ризиків. Освіченість з фінансових питань об'єктивно зумовлює більшу обізнаність та прагнення застосування нових продуктів і послуг, пов'язаних із фінансовим плануванням особистих фінансів, що сприяє трансформації заощаджень у інвестиції, які є підґрунтям економічного розвитку країни та окремих територій.

Отже, в ході проведеного дослідження обґрунтовано об'єктивну потребу підвищення рівня фінансової інклюзії з метою забезпечення соціально-економічного розвитку країни та окремих територій, а також доведено існування істотних територіальних відмінностей у забезпеченні фізичної доступності фінансових послуг та підвищенні фінансової грамотності населення України, як складових фінансової інклюзії. Подальші дослідження за цим напрямом будуть спрямовані на розробку методичного підходу до оцінювання рівня фінансової інклюзії територій, що створює інформаційне підґрунтя для визначення стратегічних пріоритетів і механізмів забезпечення соціально-економічного розвитку територій в Україні.

Література

1. Тютюнникова С.В., Пивоварова К.Л. Інклюзивний розвиток національної економіки як чинник подолання бідності. *Бізнес Інформ*. 2018. № 8. С. 105-111.
2. Сохацька О.М., Кириленко С.В. Удосконалення банківського обслуговування в контексті забезпечення фінансової інклюзії. *Фінанси України*. 2019. № 6. С. 118-128.
3. Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні: звіт про дослідження. Додатковий проект IP-FSS в Україні. Проект регіонального економічного розвитку. Листопад 2017 р. 69 с.
4. Основні напрями Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року. / Нац. банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_2025.pdf?v=4
5. Форум з фінансової інклюзії. / Нац. банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=71600439&showTitle=true

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Тимчур Г.М., студентка 1 курсу навчально-наукового інституту бізнесу та менеджменту

Бабко Н.М., к.ек.н., доцент кафедри Маркетингу та медіакомунікацій

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Прагнення України до інтеграції у європейське співтовариство потребує розробки заходів і механізмів сталого розвитку українського села та якнайскорішого прийняття рішень у цій сфері розвитку людського потенціалу нашої держави. Без подолання негативних тенденцій у розвитку сільських територій, на яких проживає майже третина населення України, наша країна не

зможе ефективно конкурувати з іншими країнами. Низький рівень життя сільського населення загрожує відпливом найбільш активної та працездатної його частини до міст, активізує зовнішню трудову міграцію, що посилює занепад сільських територій.

Головною сферою діяльності на селі й надалі залишається сільське господарство, тому закономірним є посилений інтерес науковців і практиків до теоретичних проблем розробки механізму регулювання соціальної сфери та її структурних елементів в умовах становлення ринкових відносин. Це пов'язано з тим, що розвиток аграрного сектора економіки забезпечує вирішення складних соціально-економічних проблем села.

Вивченню проблем розвитку сільських територій присвячено праці багатьох українських вчених: Калетніка Г. М. [3], Лисенко Л. В. [6], Мазура А.Г. [7], Мазура С.А. [8] та інших.

За Мазуром А. сільські території включають в себе: населення, сільськогосподарські та інші угіддя поза межами сільських поселень, органи самоврядування та громадянські організації. Поняття ж «сільська місцевість» доцільно використовувати щодо кожного окремого населеного пункту, але не сільських територій як їх сукупності. [7].

Сільський розвиток означає цілеспрямовану зміну інституційних, економічних, екологічних, демографічних, соціальних, культурних, побутових та інших найважливіших факторів, що визначають напрямки та безпосередньо впливають на зростання рівня і якості життя сільського населення та забезпечують недопущення чи подолання бідності, а не просто більш комфортне існування в умовах бідності.

Основним способом організації сільськогосподарського, лісового, рибного, пасовищного та аквакультурного виробництва, що здійснюється і управляється сім'єю і спирається переважно на працю членів сім'ї є сімейне селянське фермерське господарство. В Україні функціонує 40,7 тис. фермерських господарств (з них 20 %, або 8,1 тис. з площею до 10 га) та 4,2 млн. особистих селянських господарств з середнім розміром земельної площі 1,5 га. Вони забезпечують виробництво понад 50% валової продукції сільського господарства, в тому числі 97% картоплі, 82-86% овочів, плодів і ягід, майже 80% молока, понад 40% м'яса. Задовольняючи потребу внутрішнього ринку у трудомістких і комерційно непривабливих для інших виробників продовольчих товарах, вони також дають змогу підприємствам корпоративного сектору нарощувати виробництво експортоорієнтованих видів сільськогосподарської продукції. Фермерські та особисті селянські господарства є місцем прикладання праці для 80% осіб, зайнятих у сільському господарстві [7].

Досвід багатьох європейських країн доводить, що в сучасних ринкових трансформаціях перевагою сімейного фермерського господарства є також те, що в процесі виробництва чи надання послуг постійно нагромаджується і передається від більш досвідчених до менш досвідчених або молодих працівників досвід та навички сільськогосподарського виробництва. Це є підставою для формування стабільності зайнятості у сільській місцевості та розвитку сільської економіки [1].

На думку Лисенка Л., потрібно використовувати досвід Польщі щодо формування механізмів забезпечення підприємств фінансовими ресурсами з державних джерел. Цей процес є відкритим, публічним, загальнодоступним, одним із його напрямів є стимулювання розвитку поряд із аграрними підприємствами сільських територій, які є підґрунтям відповідного виробництва. Якщо витратити кошти на дотування наявності тварин, будувати за рахунок бюджету (не зважаючи на рентабельність) тваринницькі комплекси та при цьому не розвивати соціальну інфраструктуру, то в один день може виявитися, що на них нема кому працювати [6].

Основна мета заходів з адаптації має бути сконцентрована на встановленні зі сторони Держави мінімальних необтяжливих вимог до критеріїв, яким має відповідати відповідна продукція, що знаходиться на внутрішньому ринку, а також пропонується до експорту, зокрема, на ринок ЄС.

В той же час у країнах ЄС ідея модернізації та інноваційності розвитку аграрного сектору останніми роками активно впроваджується на практиці. У Стратегії розвитку Європи до 2020 року наголошується на важливості досліджень та інновацій як ключових елементів у підготовці ЄС до майбутніх викликів. Орієнтирами “САП 2020” (Спільна аграрна політика) також є незамінність інновацій у підготовці європейського сільського господарства до майбутнього. В рамках бюджету Європи – 2020 передбачається виділення 4,5 млрд. євро на дослідження та інновації в області продовольчої безпеки, біо-економіки та сталого розвитку сільського господарства [2, 3, 5].

Прямуючи з вищесказаного створення нової форми господарювання – сімейних селянських фермерських господарств має відбуватися на добровільній основі, ніхто не повинен зобов'язувати ОСГ реєструватися без їх бажання, переконання та економічної вигоди. Виокремлення в сільському господарстві саме сімейного фермерського господарства необхідне ще й через те, що рівень ефективності його функціонування значно залежить від природних чинників, а це вимагає особливої (першочергової) постійної допомоги з боку держави на адресу сімейного фермерського господарства. Отже, виділення цієї форми сімейного фермерства є об'єктивно необхідним і практично значущим.

Одним із основних напрямів державної підтримки в Україні має стати фінансування структурних перетворень на сільських територіях. Слід врахувати досвід Польщі, сільське господарство якої покликане виконувати цілу низку функцій, зокрема економічну (розбудова стабільного розвитку), соціальну (зайнятість, збереження культури, традицій), туристичну (пошук можливих додаткових доходів для селян), екологічну (екологічне виробництво, підтримання природних умов відтворення земель) та регіональну (формування інфраструктури у співпраці з іншими регіонами).

Література

1. Батюк Л.А. Суспільні ринкові трансформації: глобальний контекст / Батюк Л.А., Квятко Т.М., Бабко Н.М. // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. - Харків: ХНТУСГ, 2018. – Вип. 193. - С. 110-120.
2. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки. Міністерство аграрної політики та

продовольства України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/16025>.

3. Калетнік Г. М. Науково-теоретичні засади формування та розвитку людського капіталу в сільських територіях. Г.М. Калетнік, А.Г. Мазур// Економіка. Фінанси. Менеджмент. - 2016. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://efm.vsau.org/files/pdfa/3379.pdf>.

4. Квятко Т.М., Рижикова Н.І. Генезис теорій конкуренції та прикладні засади їх імплементації в інноваційно-інвестиційному розвитку соціально-економічних систем. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. №4. С. 45-54.

5. Концепція Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року. Кабінет Міністрів України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.kmu.gov.ua.

6. Лисенко Л. В. Розвиток сільського господарства і сільських територій в Польщі — досвід для України / Л. В. Лисенко // Державне будівництво. — 2008. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua>.

7. Мазур А.Г. Господарства населення як економічна категорія та суб'єкт облаштування сільських територій. А.Г. Мазур, О.В. Дмитрик// Економіка. Фінанси. Менеджмент. - 2016. - №11. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://efm.vsau.org/files/pdfa/3392.pdf>.

8. Мазур С.А. Інфраструктурне забезпечення розвитку сільських територій. С.А. Мазур // Економіка. Фінанси. Менеджмент. - 2017. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://efm.vsau.org/files/pdfa/3542.pdf>.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Трикоз М.М., студент 2 курсу магістратури факультету економіки і підприємництва

Прасол В.М., доцент кафедри підприємництва та бізнес – адміністрування

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Актуальність тематики дослідження. Ефективність є однією з основних категорій економіки, яка безпосередньо пов'язана з досягненням остаточного результату розвитку підприємства. Сучасний етап розвитку ринкових відносин в Україні вимагає від підприємств активних дій з підвищення ефективності їх діяльності. Проблема ефективності виробництва завжди посідала важливе місце серед актуальних проблем економічної науки.

Основний матеріал. Зміст категорії ефективність складний та багатогранний, і не існує єдиного визначення цього поняття. Загалом ефективність – це категорія, що характеризує продуктивність будь яких затрат; це комплексне відображення кінцевих результатів використання засобів виробництва і трудових ресурсів.

Економічна ефективність виробництва - результативність виробничої діяльності, співвідношення між результатами господарської діяльності й витратами живої та уречевленої праці, ресурсами, що виражають досягнутий рівень продуктивних сил і ступінь їх використання.